

Mehmet Akif Ersoy’da “İdeal İnsan” ve “Müslüman” Tipi

Mustafa KARABULUT¹

Her milletin tarihinde derin izler bırakmış önemli şahsiyetleri bulunmaktadır. Mehmet Akif Ersoy da Türk milletinin tarihinde ve gönlünde taht kurmuş büyük isimdir. *Safahat* şairi, Çanakkale’yi destanlaştıran şair, Şair-i Azam, Vatan Şairi, ilim, fikir ve dava adamı, örnek bir insan Mehmet Akif. Ersoy, sadece İstiklal Marşı’nın yazarı değil, aynı zamanda Türk milleti için “vatan, millet, bayrak, özgürlük ve bağımsızlık” kavramlarının karşılığıdır. O, Kurtuluş Savaşı’nı on kıtaya, kırk bir dizeye sığdırarak Milli Mücadele’yi en mükemmel bir şekilde dile getiren bir vatan ve millet sevdalısıdır.

Akif, *Safahat*’ta kendi dünya görüşüne uygun ve zor durumdaki memleketi kurtaracağını düşündüğü bir “ideal insan tipi” çizer. O, dini değerleri modern dünyanın gereklerini de dikkate alarak akli ve iradesiyle yorumlar. Akif’teki ideal insan, manevî (din, tarih şuuru, ahlâk, kültür vb.) ve maddî değerlere de (bilim, teknoloji, akıl vb.) sıkı sıkıya bağlıdır.

Mehmet Akif’in şahsiyetinde ve eserlerinde ideal bir insanın, ideal bir Müslüman’ın birçok özelliğini görmek mümkündür. O; dini, milli ve ahlaki değerlerde taviz vermeyen, kibre kapılmayan, şirke girmeyen, verdiği söze ve emanete sadık kalan, alçakgönüllü ve merhametli biridir.

Akif, “*Sadr-ı islâma dönmek*” yani İslamiyet’in temel değerlerine, asli kaynağa dönmeyi amaçlar:

*Eğer çiğnenmemek isterlerse seylab-ı eyyama
Rücu etsinler artık Müslümanlar sadr-ı İslâm’a*

Mehmet Âkif Ersoy’un hayatına ve eserlerine bakıldığında, onun kelimenin tam anlamıyla bir “şahsiyet” olarak çıktığı görülür. Onun şahsiyetinin oluşmasında Kur’anlı ev, pehlivanlı mahalle, deneysel bilimli okulun büyük rolü vardır. Mehmet Akif, hayatında ve sanatında Kur’an’ı rehber edinir. Akif’e göre Müslümanlar “Kur’an İslami”na yani “asıl kaynağa” dönerek İslamiyet’i dünyaya yaymalıdır:

*Doğrudan doğruya Kuran’dan alıp ilhamı
Asrın idrakine söyletmeliyiz İslamı*

Mehmet Akif’in şahsiyetinin oluşmasında Kur’an ve sünnet, Türk-İslam yaşamının hüküm sürdüğü Fatih ve çevresi ile bilimsel eğitim kurumlarının büyük etkisi vardır. Fikir ve edebiyat dünyamızda eşine az rastlanır

¹ Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, mkarabulut@adiyaman.edu.tr

bir dehadır Mehmet Âkif Ersoy. Pek az şairin eserleri ve fikirleri ile şahsiyeti arasındaki benzerlik hatta aynıyet Mehmet Âkif'inki kadar olabilmıştır.

Mehmet Akif, çok çalışkan bir kişidir. O, emek verilmeden kazanılan her şeyi haram sayardı. Akif, din, mezhep ve soy farkı gözetmez. Oldukça mütevazı bir kişiliği vardır. Dostlarına sıkı sıkıya bağlanır. Kalabalık meclislerde susar, kendini ön plana çıkarmaktan hoşlanmaz. Ayrıca hoşsohbet ve nüktedan bir yapısı vardır. Ona göre eski, eski olduğu için atılmaz, fena olursa atılır. Yeni, yeni olduğu için alınmaz, iyi olursa alınır. Akif, gösteriş, cahillik ve döneklığe tahammül etmez. O, soyunu inkâr edenlere iyi gözle bakmaz. Halkın acı çekmesine göz yumanlara, vatan ve din düşmanlarına taviz vermez. Akif, dini kendi çıkarlarına kullananları sevmez. O, sözünde durmaya büyük önem verir.

Akif, ümitli bir yapıda olup korkudan nefret eder. Bunu İstiklal Marşı'mızda şöyle dile getirir:

*Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak!*

İstiklal Marşı'da güçlü bir iman anlayışı vardır:
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal!

...
*Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar...*

Şair bu mısralarda istiklâlin kalbi iman dolu milletimizin hakkı olduğunu söyler. O, “Hakk’a tapan” milletin istiklali hak ettiğini dile getirir. Akif İstiklal Marşı'nda milletimizin dinî ve millî karakterini iç içe verir. O, adeta secdelere kapanırcasına büyük iradenin önünde diz çöker ve Allah’a seslenir:

*Ruhumun senden İlâhi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli
Bu ezanlar ki şehadetleri dinin temeli
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli*

M. Akif, *Çanakkale Şehitlerine* şiirinde, Çanakkale'de şehit olanların İslam dünyasının da kurtuluş müjdesini taşıdığını belirtir. Şair, bu şiirde İslamiyet, şehadet ve vatanın kutsallığını birlikte ele alır:

*Kendisini İslam mefkûresine adanmış olan Akif,
Yaralanıp temiz alnından uzanmış yatıyor.
Bir hilal uğruna, ya Rab, ne güneşler batıyor!*

diyerek, yine İslamiyet'le şehadeti bir arada irdeler. Hilal için yani bayrağımızın ve İslam'ın yücelmesi için nice güneşler batmış, binlerce asker şehit olmuştur. Aşağıdaki beyitte ise şehitlerin mertebesinin ne kadar yüksek olduğunu ifade eder:

*Ey şehit oğlu şehit, isteme benden makber,
Sana ağuşunu açmış duruyor Peygamber...*

Mehmet Akif, ideal bir insan ve Müslüman olarak yaşamında Kur'an-ı Kerim'i rehber edinen, sözüne sadık ve inançlı biri olarak her türlü yolsuzluğun, cahilliğin, riyanın, nifakçılık ve vurdumduymazlığın yani Türk-İslâm ahlâkına sığmayan kötülüklerin karşısında Olan biridir. Akif haksızlığa asla tahammül edemez. Mizaç itibariyle karamsar olan Akif, Safahat'ta kendi sıkıntılarından söz etmez; milletine daima ümit ve azim katar. O, Türk-İslâm ülküsünü bünyesinde barındıran ideal bir insandır. Akif, Türk milletini İslâm'ın öncüsü, kurtarıcısı olarak görür. Akif çalışma, gayret, azim ve umut sözcüklerini çok sever, tembellik, azimsizlik ve karamsarlık kelimelerini sevmez. O, milletimizin yükselişi için çalışmak gerektiğini, söyleyerek marifet ve fazileti esas alır.